

УДК 616:378.09:378.148

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, О.В. Шешукова

Українська медична стоматологічна академія

EXPERIENCE OF INTRODUCTION OF NEW FORMS OF EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION IN CONDITIONS OF CREDIT-MODULE SYSTEM

V.M. Zhdan, V.M. Bobyryov, O.V. Sheshukova

Ukrainian Medical Stomatological Academy

Положення Болонської декларації підлягають неухильному впровадженню у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти. Перехід до кредитно-модульного принципу викладання сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання протягом усього періоду підготовки. Відповідно до наказу МОЗ від 31.12.2004 № 685, а також наказу МОЗ від 25.01.2002 № 351 "Про експериментальне впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах III-IV рівнів акредитації у 2004-2010 рр." фахівцями Української медичної стоматологічної академії розроблений та поданий на розгляд МОЗ України проект експериментального навчального плану. Новий навчальний план базується на складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку підготовки "медицина" за спеціальністю "стоматологія".

Principles of Bologna declaration are subjected to steady introduction into educational process of higher medical educational establishments and establishments of postgraduate education. Transition to credit-module teaching principle promotes the rise of students' motivation to study during all period of preparation. According to the orders of MPH from 31.12.2004 № 685 and from 25.01.2002 № 351 "On experimental introduction into the credit-module system of organization of educational process in higher medical (pharmaceutical) educational establishments of the III-IV levels of accreditation in 2004-2010" the project of experimental curriculum was developed and given for consideration of MPH of Ukraine by the specialists of the Ukrainian Medical Stomatological Academy. A new curriculum is based on the components branch standards of higher education in the direction of preparation "Medicine" by speciality "Stomatology".

Вступ. На виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України Міністерство охорони здоров'я України зробило дієві кроки щодо стабілізації становища у вітчизняній медицині і визначило майбутній шлях реформування галузі [1]. У зв'язку із цим значні завдання постають перед вищою медичною освітою, яка має інтегруватись до європейського університетського простору. Положення Болонської декларації підлягають неухильному впровадженню у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, оскільки альтернативного шляху розвитку вищої медичної освіти не існує. Від цього залежить престиж медичної освіти України та її майбутнє місце у європейській системі освіти.

Основна частина. Фахівцями Української медичної стоматологічної академії проведена

значна робота в напрямку адаптації навчального процесу до вимог єдиного європейського освітнього простору. Згідно з наказом МОЗ України від 31.01.2005 № 52 "Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст" кваліфікації "лікар" у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України за спеціальностями "лікувальна справа", "педіатрія", "медико-профілактична справа" з 1.09.2005 року перший курс лікувального факультету розпочав навчання за новим навчальним планом.

Перехід до кредитно-модульного принципу викладання сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання протягом усього періоду підготовки, що досягається об'єктивізацією оці-

нки рівня знань студентів з використанням більш широкої шкали оцінки знань, запровадження здорової конкуренції в навчанні [2]. Поділ матеріалу дисциплін на модулі з перевіркою якості засвоєння кожного модуля вимагає від студента вивчення кожної теми і свідомого засвоєння всього матеріалу дисципліни. Найбільш інтенсивна робота на ближчий час припадає на професорсько-викладацький склад кафедр, що працюють із першокурсниками, адже вони перші ведуть навчальний процес за кредитно-модульною системою. Завідувачі цих кафедр взяли участь у роботі нарад відповідних опорних кафедр, що були присвячені обговоренню і затвердженню навчальних програм дисциплін. Завучі кафедр відвідали семінари із педагогічної майстерності, які проводилися базовим навчальним закладом – Національним медичним університетом ім. О.О. Богомольця. Колективи цих кафедр в подальшому зможуть узагальнити набутий досвід для його впровадження на факультеті.

Відповідно до наказу МОЗ від 31.12.2004 № 685 “Про експериментальне впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах III-IV рівнів акредитації у 2004-2010 рр.” спеціалістами профільної лабораторії та фахівцями академії розроблені та подані на розгляд МОЗ України експериментальний навчальний план підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” кваліфікації “лікар-стоматолог” та “Концепція реформування системи підготовки лікарів-стоматологів в Україні та приведення її у відповідність до вимог Болонської декларації”.

Новий навчальний план базується на складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку підготовки “медичина” за спеціальністю “стоматологія”, розроблених за участю фахівців академії в 2003 році [3]. Система галузевих стандартів вищої освіти являє собою узагальнений нормативний зміст освіти та навчання і складається з освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ), освітньо-професійної програми (ОПП) та засобів діагностики якості вищої освіти. Розроблена ОКХ ґрунтується на чіткому окресленні системи вмінь та здібностей, які має набути студент протягом навчання і які можуть бути перевірені під час його атестації. ОПП визначає нормативний термін та нормативну частину змісту навчання, встановлює вимоги до

змісту, обсягу та рівня освіти й професійної підготовки фахівця. Основні структурні елементи ОПП – блоки змістовних модулів – представляють собою освітні (кінцеві) цілі вивчення навчальних курсів. Згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу (за принципом Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи ECTS) формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі переліку змістових модулів, що сформовані на основі ОПП підготовки і структурно-логічної схеми підготовки фахівців.

У попередньому (2003 р.) типовому навчальному плані підготовки лікарів-стоматологів у ВМНЗ III-IV рівнів акредитації, що був створений на основі галузевих стандартів вищої освіти України, зроблене перше наближення до вимог єдиного європейського освітнього простору. Для сприяння самостійній роботі студента тижневе навантаження значно зменшене, але не до рівня 24 аудиторних годин, як у країнах, що приєдналися до Болонського процесу, де за умову нарахування кредитів ставлять вимогу: навчальне навантаження має містити в собі 50 і більше відсотків самостійної роботи студента.

Проект експериментального плану для лікарів-стоматологів, побудований згідно з кредитно-модульним принципом, передбачає збільшення частки самостійної роботи до 40 відсотків. Зменшена питома вага дисциплін гуманітарного блоку, що дає можливість зменшити тижневе навантаження. Студент розвантажується і шляхом перегляду видів контролю: введений поточний та модульний контроль, розширений перелік елективних курсів згідно з вимогами до формування розвиненої особистості та висококваліфікованого спеціаліста.

Першочерговим питанням постає розробка Типових навчальних програм нового покоління відповідно до галузевих стандартів вищої освіти та кредитно-модульної системи. Програма навчальної дисципліни визначає її місце в системі підготовки спеціалістів, мету вивчення, зміст навчального матеріалу, основні форми організації навчання та методи контролю. Всі 9 опорних кафедр стоматологічного факультету академії протягом 2005/2006 навчального року розробили проекти програм нового покоління, які пройшли рецензування, обговорені на розширених засіданнях опорних кафедр та направлені до МОЗ України на затвердження.

Відповідно до кредитно-модульної системи організації навчального процесу згідно з вимогами Європейської кредитно-трансферної системи, оцінювання якості освіти студента (зарахування залікових кредитів) має бути стандартизованим та формалізованим. Виходячи із структури системи галузевих стандартів вищої медичної освіти, цілком логічним етапом контролю якості вищої освіти постає практично-орієнтований державний іспит у формі комплексного державного екзамену. Загальною перевагою такого іспиту є оцінка якості вирішення типових задач в умовах, наближених до професійної діяльності лікаря-стоматолога загальної практики. Під час проведення екзамену передбачається перевірка у кожного студента всього комплексу стандартних умінь і практичних навичок згідно з ОКХ, а також надання допомоги при невідкладних станах. У цьому навчальному році фахівцями академії виконана велика робота щодо розробки методології проведення комплексного державного практично-орієнтованого іспиту з погляду вимог Болонської декларації.

Нагальним завданням постає і розробка галузевих стандартів вищої медичної освіти лікарів-стоматологів у відповідності до вимог Болонської декларації для етапу післядипломної освіти. Сучасний розвиток доказової медицини та високих медичних лікувально-діагностичних технологій диктує необхідність ознайомлення з ними практикуючих лікарів. Саме заклади післядипломної медичної освіти повинні виконувати вищезначені завдання.

Українською медичною стоматологічною академією розпочата робота в цьому напрямку. Основними принципами побудови стандартів повинні стати: наступність щодо додипломного етапу освіти, міждисциплінарна інтеграція,

орієнтація на необхідний рівень професійної компетентності для надання кваліфікованої лікарської допомоги. Фахівці академії взяли участь у складанні тестових завдань для ліцензійного іспиту "Крок 3. Лікувальна справа та педіатрія", їх експертизі та проведенні пілотного іспиту. В робочу групу з розробки структури та змісту ліцензійного іспиту "Крок 3. Стоматологія" увійшли фахівці Української медичної стоматологічної академії, які взяли участь і у роботі фахової експертної групи.

Висновки: 1. На нашу думку, використання модульної форми організації навчання у майбутніх лікарів-стоматологів сприятиме інтенсифікації навчального процесу та систематизації засвоєння навчального матеріалу.

2. Модульна форма навчання підвищує мотивацію та відповідальність студентів за результати навчальної діяльності, розширює можливості для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення та підвищення ефективності роботи викладацького складу.

3. Для вивчення програмного матеріалу і підготовки до контрольних заходів необхідні належні умови, а саме: чітке розмежування їх за змістом і у часі; проведення наскрізного контролю знань; своєчасне прийняття дидактичних та виховних заходів.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України № 2984-III ВР від 17.01.2002.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2004. – 384 с.
3. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 351 від 25.07.03.